

BALOREEN ALDAKETA EUSKAL HERRIAN

Gizarteen izanbide edo nortasunari eragiten dieten eragileen artean, arlo materialarekin zerikusia dutenak (orografia, klima, demografia, teknologia...) eta izpirituarekin (erlijioa, gizarte balore edota goiburuak...) loturik daudenak bereizi daitezke.

Faktore mota bakoitzaren eragina eta garrantzia bereiztea ez da erraza izaten. Hala eta guztiz ere, ez dago zalantzarik biak direla erabakigarriak gizarte baten izaera eta bilakaera ulertzerakoan. Eragile materialak gizarte baten gorputza badira, izpirituzko eragileak bere arima dira.

Aldizkari honetan bertan aurkeztu nuen idazki batean arlo materialarekin loturik dagoen demografia bezalako faktore baten eragina aztertu ondoren (Juaristi, 2000), interesgarria iruditu zait izpirituzko eragileak aztertzea. Zehatzago esateko, euskaldunen balorea hierarkia eta gure gizartean sortzen ari diren zenbait beharrian berriren eragina aztertuko ditut ondorengo lerroetan.

1. Euskaldunen balore hierarkia eta barnerako joera

Euskal Herria mendebaldean kokaturik dago eta, zentzu honetan, ez da, oinarrizko goiburuei dagokionez behintzat, bere inguruneko herriengandik asko desberdintzen. Denbora luzez Mendebaldean nagusi izan diren gizarte filosofietatik elikatu diren heinean, euskal herritarren eta, oro har, Mendebaldeko gizarteetan bizi direnen baloreak berdintzen joan dira.

Dena dela, euskaldunok beste herrialdeengandik desberdintzen gaituzten berezitasunak ditugula ezin uka. 1996 urtean egin zen *Los valores en la Comunidad Autónoma del País Vasco y Navarra. Su evolución en los años 1990-1995* ikerketaren arabera (Javier Elzo:1996), Euskal Herriko Hegoaldean bizigarenok Europako beste herrietatik desberdintzen gaituen balore hierarkia propioa dugu. Euskal gizarteak dituen nahi, beharrizan eta frustrazioen izpilu dena, inolako zalantzarik gabe.

Hain zuzen ere, Hego Euskal Herriko biztanleentzat familia eta lagunak ziren, lanarekin batera, balore hierarkia honen arlorik garrantzitsuenak; hauen ostean, aisialdia eta erlijioa zeuden. Politika seigarren tokian agertzen zen.

Esan bezala, **familia eta lagunak** gure balore hierarkiaren lehen posizioan agertzen dira, eta etorkizunean ere posizio hori gordeko dutela pentsa genezake. Egiaz, globalizazio prozesuan murgildurik dagoen mundu honetan hurbilen ditugun pertsonen beharrizan gero eta handiagoa izango dugu.

Manuel Castellsek (1996-1997) dioen bezala, gertatzen ari den globalizazio prozesuak gero eta noraeza handiagoa ekarriko dio gizabanakoari; ulertuko ez dituen gauza asko izango dituelako bere inguruan. Mundua gero eta konplexuagoa izango da, eta hori dena irensteko eta ulertzeko gero eta zailtasun handiagoak izango ditu.

Horren aurrean, dio Castellsek, hurbiltasunerako itzulia dator, ezagutzen ditugun eta neurri batean kontrola ditzakegun eremuetarako itzulia. Eta joera horrek berrindartu egiten du taldearen eta tokian tokiko identitateen beharra.

Ondorioz, familia eta lagunak, eta, oro har, ingurune hurbilean ditugun guztiek, gero eta garrantzi gehiago izango dute gure bizitzetan. Hain zuzen ere, globalizazioak dakarkigun konplexutasunaren aurrean, taldearen barnean babestuak gaudela sentitu nahi izango dugulako gure bizitzari zentzua eman eta modu orekatuan aurrera egiteko.

Ala eta guztiz, betiko familiaren ereduak aldaketa nabarmenak ezagutuko ditu etorkizunean. Sendiak gero eta txikiagoak

izango dira, bakarrik bizitzeko gero eta joera handiagoak agertuko dira (Europar, adibidez, hiru etxetatik batean pertsona bakarra bizi da), bizialargunez osatutako edota sexu bereko bikote gehiago egongo da gure herrietan edota atzerriko umeak adoptatzen dituztenen kopurua handitzen joango da (1999 urtean 200 pertsona saiatu ziren Bizkaian atzerriko ume bat adoptatzen). Esan beharrik ere ez dago, joera berri hauek kontsumoan (pertsona bakarrarentzako produktuak edo sukalderik gabeko etxeak), zerbitzuetan (haurtzaindegi gutxiago eta zaharretxe gehiago) edota gure burubideetan (sozializazio prozesu eta pertsona mota desberdinen onarpena) aldaketa izugarriak sortaraziko dituztela.

Lana hirugarren posizioan agertzen da euskaldunen balore hierarkian. Eta gora handiko balorea da, oraindik ere langabezia tasa handia delako eta, edozein gizartetan gertatzen dan legez, faltan dagoena desiatzen delako. Zentzu honetan, nahiz eta azken bi urteetan asko jaitsi den, langabezia behineneko buruhaustea da Euskal Herriko biztanle askorentzat. Ez da aiantzi behar Hego Euskal Herriko biztanleri aktiboaren %11 langabezian dagoela.

Eusko Jaurlaritzaren Lehendakartzako Prospekzio Soziologikoen Kabineteak aldiro burutzen dituen Euskal Soziometroaren arabera, zehatzago esateko 1999ko udaberriko argazkiari dago-kionaren arabera, EAEko biztanleriaren %78arentzat langabezia da euskal gizarteak dituen bi arazorik garrantzitsuenetariko bat, eta %34arentzat biolentzia eta terrorismoa.

Begiratzen den ikuspuntutik begiratzen dela, beharrak toki berezia du gure gizartean. Eta horren arrazoia da, gure eguneroko jardueraren herena lanari eskaintzen diogula eta, gainera, zenbaiten arabera (Juaristi, 1995), Euskal Herrian beharrarekiko miresmen berezia egon dela ohituraz, eta horren eraginak oraindik ere bizirik dirautela gure artean. Hau da, Euskal Herrian ondasunekiko eskumen osoa (*Ius abutendi*, barne), hauek saldu, aldatu edota besteganatzeko boterea alegia, zuzeneko lanak eman izan duenez, euskal gizartearen oinarritzko

baloreetariko bat izan da. Are gehiago, alperkeria gaitz nagusitzat hartu izan da.

Nolanahi, Euskal Herria aldatzen doan heinean lanaren garrantzia ere murrizten eta, aldiz, aisialdiarena handitzen joango direla pentsa daiteke. Belaunaldiak txikitzen eta, ondorioz, potentzialki aktiboa den biztanleria gutxitzen doan neurrian, langabezia desagertu egingo da eta horrek lanari buruzko ardura gutxitzea ekarriko du.

Era berean, Euskal Herrian sustraitu diren Zuzenbide Erromatarrean oinarritutako gizarte filosofia berriek lanarekiko miresmenaren ahultzea ekarri dute. Gauzen erabilera-eskubidea eurekiko propietateak ematen duenez, lana bigarren mailan gelditu da.

Beharrak, beraz, gero eta garrantzi gutxiago eta, aldiz, aisialdiak gero eta gehiago izango dute gure artean. Hainbeste gaitsetzi den *alperkeriak* gero eta agerpen handiagoa izango du euskaldunon eguneroko bizitzetan.

Aisialdia hirugarren posizioan agertzen da euskaldunen balore hierarkian. Atsedena, izan ere, bizitzako beharrianik garrantzitsuenetarikoa baita; hots, lanik edo zereginik gabeko denbora, atsedenezko, erosotasunezko egoera alegia, nahitaezkoa da oreka pertsonalerako zein gizartearen garapenerako.

Dena dela, arlo honetan ere eraldaketa nabarmenak gertatzen ari dira. Ohituraz beharra birtute eta aberastasunaren sorburu gisa eta, osteraz, alperkeria hondamendi eta txirotasunarena bezala ikusi izan badira ere, ondo ulertutako alperkeriak edo, berdin dena, aisialdiak gero eta garrantzi gehiago hartu dute gure bizitzetan. Teknologia berriek bultzatzen ari diren lan orduen murrizketak horretara bideratu gaitu.

Halaber, aisialdia antolatzeko eta ulertzeko moduak ere gero eta gehiago berraldatuko dira. Kirola gimnasioetan egiteko joera nagusitzen joango da, filmeak azalera handiko saltokietan ikusiko ditugu, eta musika kontzertuak Internet bitartez entzun eta ikusiko ditugu zuzenean. Egiaz, beharretik kanporako orduak toki artifizialetan edo, zehatzago esanda, toki zarratuetan igaro-

tzeko joera indartuko da. Izan ere, errazagoa da gure aisialditik etekinak ateratzea sarrera ordaindu behar den toki itxi batean sartzera behartuak bagaude; hau da, gure aisialdia toki kontrolatuetan igarotzeko ohitura garatzen badugu. Zentzu honetan, aisialdirako dugun unea kontsumo unea bihurtzen ari da.

Kontsumoa eta aisialdia, beraz, gero eta lotuago egongo dira. Gero eta arruntagoa izango da familia osoarekin erosketak egitea, azalera handiko saltokian eskainiko dizkiguten jolas (umeentzako jolas-tokiak, eskulanak egiteko aukera...), ikuskitun (moda desfileak), astialdi aukera (zinea, bolera...) eta zerbitzuak (jatetxe bereziak...) disfrutatuz.

Aisialdiari loturik gizakion fantasia beharra dago. Hau da, gizakiok errealitatetik ihes egiteko irudimenezko mundu baten beharra dugu.

Iraganean, fantasia beharrizan hauek gure ingurune hurbilekoek kontatzen zizkiguten ipuin, mito, bertso eta abarren bitartez asetzen bagenituen ere, gaur egun Hollywoodeko ekoizten diren filmeen bidez edo jende ezagunaren bizitza zehatz-mehatz kontatzen diguten telebista programen bitartez egiten dugu nagusiki: Maitasun sutsu, abentura liluragarri, urrutiko garai eta lurra...eskaintzen dizkiguten filme eta programa ten-tagarrien bitartez.

Eta apurka apurka, gure fantasia beharrizan hau diru iturri garrantzitsu bihurtu den heinean, kanpoko multinazionalen eskuetan gelditzen hasi da. Komunikabideen garapenarekin sortu eta indartu diren multinazionalen (CNN, Metro Goldwyn Mayer, Columbia, 20th Century Fox...) eskuetan, hain zuzen ere. Eta horrek erasan izugarria izango du, inolako zalantzarik gabe, gure pentsamolde eta, orokorki, bizimoduan. Izan ere, komunikabideen bitartez gauzak ikusteko eta ulertzeko eredu, balore eta pentsamoldeak barneratzen ari gara; ia gehienetan ikuspuntu amerikarra duten eredu, balore eta pentsamoldeak.

Erljioa euskaldunon balore hierarkiaren bostgarren posizioan agertzen da. Izan ere, gizakiok esparru sakratu baten be-

harra dugu, erlijiozko barneko mundu baten beharra. Eta, egia esan, erlijioa alboratu eta bigarren tokian dagoela pentsa badaiteke ere, itxurek ematen duten baino garrantzi gehiago dugu gure artean. *Euskaldun fededun* esaerak adierazten duena ez da guztiz desagertu gure artean.

Aldizkari honetan idatzi genuen artikulu batean aipatzen genuen bezala (Juaristi, 2000), erlijiotasun esperientzial, emozional edota espiritual indartzen dago euskal gizartean. 1990 urtetik 1995era bizitzaren helburu eta zentzuari buruz pentsatzen zutenen portzentaia (%25tik %33ra), bere burua erlijiozaletzat zutenen portzentaia (%62tik %67ra), erlijioari garrantzi asko edo nahiko ematen ziotenen portzentaia (%46tik %56ra), euren bizitzan Jaungoikoa garrantzitsua dela ziotenen portzentaia (%33tik %39ra) eta erlijioan poza eta indarra lortzen zutenen portzentaia (%48tik %58ra) handitu egin zirela kontuan hartuz, erlijioaren herrindartzea ematen ari dela ondorioztatzen genuen. Areago, erlijiotasun esperientziala edo espiritual berrindartzen ari denez, XXI. mendea XX. mendearen bigarren erdia baino erlijiosoagoa izango dela ondorioztatzen genuen.

Eta horren arrazoia da, lehen aipa bezala, globalizazio prozesuak gero eta noraeza handiagoa ekartzen digunez, gizakiek hurbiltasunerako itzulia egiten ari direla eta, ondorioz, familia, lagunak eta erlijioak berak ere garrantzi gehiago hartzen ari direla. Globalizazioak dakarkigun konplexutasunaren aurrean, gizakiek familiaren, lagunaren eta baita erlijioaren babesa bilatzeko joera izango dute euren bizitzari zentzua emateko.

Erljiotasun esperientzial, emozional edo espiritual honen bueltatzearekin batera, erlijiotasun instituzionala krisian dagoela ikusten dugu; hau da, euskaldungoaren gehiengoa katoliko gisa agertzen bada ere, oso kritikoa da Eliza Katolikoak gaur egun duen paperarekin. Hego Euskal Herriko biztanle gehien arabera, eliza katolikoak ez die gizartearen beharrezkoak erantzuten. 1998ko Sociometroan agertzen dan bezala, gizaki eta egunero-ko arazoengandik urrun dagoen eliza da.

Erakundeekiko lotura apurtu eta erlijiotasuna era pertsonalean bizitzearen ondorio garrantzitsuenetarikoa da sektak indartzen ari direla Euskal Herrian. Zenbait ikerketen arabera, Euskal Autonomi Elkidegoan 10.000 pertsonatik gora daude era honetako elkarteetan sartuak eta itxura guztien arabera zenbaki hau handitzen doa. Gurea bezalako gizarte anitz eta egitasmo ugari dauden testuinguruan, erlijiotasuna era autonomoan bizi izateak tradiziozko erakunde erlijiosoetatik kanpo dauden taldeen ugaritzea ekarri du.

Honekin lotuta, sineskeria edota esoterismoaren bidez euren izpiritualitate beharrianak asetzeraz bideratzen direnak ere ugaritu egin dira. Denda esoterikoek, yoga ikastaroak, astrologoak, kartak irakurtzen dituzten sorginak...zenbat ugaritu diren Euskal Herriko hirietan ikustea besterik ez dago.

Politikak seigarren posizio du Hego Euskal Herriko biztanleen balore hierarkian eta etorkizunean ere horrela izaten jarraituko duela pentsa daiteke.

Komunikabideetan politikak duen agerpena kontuan hartuz, gure bizitzetan izugarritzko garrantzia duela pentsa badaiteke ere, Hegoaldeko euskaldunontzat familia, lagunak, lana, aisialdia eta erlijioak baino garrantzi gutxiago du. Eta egia esan, komunikabideen edukia alde batera utzi eta euskal gizartearen konpromezu politikoa neurtzen badugu, hau da, helburu, ideia, pertsona edota talde batekiko atxikimendua norbere bizitzako lehentasunen artean kokatzen dutenen portzentaiak neurtzen baditugu, euskal gizartearen konpromezu politikoa ahula dela ohartzen gara. Aipagarria da, zentzu honetan, euskal gazteen %4,4-a dagoela bakarrik alderdi, talde edo mugimendu politikoetan, %2,8-a talde bakezaleetan eta %2,8-a sindikatuetan.

Ildo beretik jarraituz, Eusko Jaurlaritzako Prospekzio Soziologikoen Kabineteak egiten duen *Gazteriaren Erretratuak* saileko hirugarren emanaldian adierazten dan legez, 1998-1999 urteetan zehar 15 eta 29 urte bitartean dauden gazteak gutxi identifikatzen ziren alderdi politikoekin, eta ho-

rietako batek ere ez zuen “nahikoa” lortzen. Gazteek euren ideia eta usteez askatasun osoz hitz egiten zutela esaten bazuten ere, gutxi mintzatzeko zirela politikaz azpimarratzen zuten, gai hori ez zitzaielako asko interesatzen.

Politikarien inguruan azken urteotan gertatu diren eskandalu guztiek (Roldan, Urralburu, GAL-en auzia...) esaten digute epe motz eta ertainean politikak izen txarra izaten jarraituko duela. Eta hori oztopo izugarria izango da jendeak konprometuz politikoak hartu eta globalizazioarekin datokigun herrigintza berezian inplikatzeko.

2. Euskal gizartearen beharrian berriak

Euskaldunen balore hierarkiak barnerako joera erakusten du. Herrigintzak, arlo publikoak eta kanpoan dugun munduak garrantzia galdu dute eta, aldiz, hurbileko pertsona eta taldeenganako joera nabarmentzen ari da. Globalizatzen ari den gizarte honek lagunak, familia, beharra edo aisialdia bizitzaren erdigunean jartzera eta, era berean, herrigintzan gertatzen diren gora-beherekin ahanztera eramaten gaitu. Heinean, utopiak eta idealak galdu edo, behintzak, alboratu dituen gizarte pragmatiko bat nagusitzen ari da.

Barnerako joera orokor honekin batera, eta berari lotuta, beharrian berriak sortzen ari da euskal gizartea etengabe. Ditugun baloreak, pentsamenduak edo beharrianak idealizatu eta mitifikatzen ari garela esan daiteke. Globalizaturiko mundu hau hedatzen ari den heinean, honako beharrian edo balore hauek gero eta indar gehiagorekin agertzen zaizkigu Euskal Herrian: ***Zerbait edota norbaitekiko mirespena sentitzeko beharra dugu***; heroiak eduki eta mitifikatzeko beharra, alegia. Izatea lortu ez dugun baina izan nahiko genukeenaren imajinen beharra dugu azken finean. Athletic-eko edo Realeko jokalarien, modako antzezle edota entzute handiko Hollywood-eko izarrak jainkotu dituen gizartean bizi gara. Ikustea besterik ez dago era askotako *jende ezagunaren* gora-behera eta milagroak kontatzen dizkiguten telebista programak zenbat ugaritu diren.

Gaztetasuna, gazte izan eta egotea, gizarte berri honetan mitifikatu den beste balore bat da. Zahartzaroa ekiditu beharra dagoela eta tximurrak, itsuziak izaki, izkutatu beharreko zerbait direla sinestarazi digute. Modernoa eta gaztea esankideak direla esan digute eta, horretarako, krema eta era askotako produktuak erostera bultzatu gaituzte.

Gaztetasun beharrianari lotuta **besteak liluratzearen plazerra**, guztiek desio eta miresten duten zerbait izatea, erakargarria izatearen beharra eta presioa nabarmentzen da. Eta horrek, modako arropak eta produktuak erostera bultzatzeaz gain, gure gorputza neurri gabe gurtzea eta gimnasio, krema, produktu dietetiko eta modako arropen tirania liluragarria ekarri du. Eta pozik egon gintezke beharrian hau era horretan asetzen dugunean, zeren ez dira gutxi kanpo imagina desiogarrria izan nahirik anorexia eta bulimia bezalako gaizotasun psikologikoak garatzen dituztenak.

Eusko Jaurlaritzako Prospekzio Soziologikoen Kabineteak egindako ikerketen arabera, EAEko biztanleriaren %67 oso edo apur bat arduratuta dago bere itxura fisikoaz eta %61 pisuaz (bi herritarretik bat hilean behin gutxienez pisatzen baita). Biztanleriaren erdiak, gutxi gora behera, bere elikadura zaintzen du nolabait, dietari jarraituz edo janari edo edari batzuk ekiditen saiatuz. Gainera, inkestaturen %9ak dio zerbait egiten duela argaltzeko eta, %44ak, mantentzeko.

Aipatzekoa da, emakumeak gehiago arduratzen direla beren itxura fisikoa eta pisuaz eta, ondorioz, sarriago pisatzen direla, gehiago zaintzen dutela beren elikadura eta gizonezkoek baino proportzio handiagoan zerbait egiten dutela argaltzeko edo mantentzeko.

Kontraesana badirudi ere, jaten duguna kontrolatzen eta zaintzen dugu baina, era berean, **elikatzea sinbolo eta plazer legez agertzen zaigu**. Gure gizarte honetan elikatzea ez da lehen mailako beharrian fisiologikoa soilik, baita esanahiaz beterik dagoen ekintza sinbolikoa ere. Ondorioz, jaki

berezi eta garestiak erosten ditugu, ez bakarrik gure elikagai beharrizanak asetzeko helburuarekin, baita esanahidun sinboloak kontsumitzea gustatzen zaigulako.

Inguratzen gaituzten gauzak berraldatzeko joera dugu, hau da, **aldaketaren, berriaren, finkoa ez denaren beharra dugu**. Gero eta gehiago, gauza iraunkorak alboratzen ditugu, momentuko gauzen beharra nabarmenduz. Modaren fenomenoak hestuki lotzen da beharrizan horrekin. Egiaz, lehen arropari loturik zegoen joera hau, maila eta arlo guztietara hedatu da gaur egun. Moda gure bizitzaren oinarrizko erduetariko bat bihurtu da; gure portaera, gustu eta nahi askoren gidaria. Azken produktua, berriena erosteko esaten digute komunikabideetatik eta guk kasu egiten diegu zaharkituak ez gaudela erakusteko.

Gure gizartearen gehiegizko artifizialitateak **naturaren behar handiagoa** ekarri digu. Hasiara batean, gizakiek naturarekin harreman estuan zeuden eta bizitzeko behar zituzten gauza guztiak ekoizten zituzten. Euskal baserriari lotuta zeuden eranskin (korta, usotegi, borda...), pertsona (*etxeokak*) eta ondasunen (abereak, larreak, soroak, basoak...) zein beste etxe, auzo eta herriarekin zituen harremanen bitartez, gizabanakoek euren beharrizan ia denak asetzen zituzten.

Gure zibilazio honek guk geuk egin ditzakegun gauza txikienetatik ere urrundu egin gaitu. Gehiegizko artifizialitatean murgildu eta, ondorioz, testuinguru artifizialetan bizitzera eramán gaitu. Ondorioz, ditugun bitarteko eta ahalmen guztiekin ere, dependienteagoak bihurtu gara; gizaki autonomoa izatea ia-ia ezinezkoa da gaur egun (garraiolarien greba batek gizarte osoaren funtzionamendua gelditzeko gaitasuna du). Zibilizazioak geldialdi txiki bat izango balu, zailtasun handiak izango genituzke bizimodua aurrera ateratzeko; izan ere, ez genuke jakingo nola jantzi, jan edo babestu, erosketak egiteko dendarik edota seriean egindako produkturik gabe.

Artifizialitate hori aisialdira ere heldu da. Lehen esan bezala, aisialdia toki zarratuetan igarotzeko joera gero eta indartsua-

goa da. Aipatzekoa da, EAE-ko gazteek aisialdian denbora gehien taberna, kafetegi, dantzaleku eta mota bereko tokietan egiten dutela. Hots, 15 eta 24 urte bitarteko gazteetako %7,7 besterik ez dira inoiz horrelako tokietan izan. Gainera, nerabe-etako %14k hamar ordutik gora ematen dituzte leku horietan asteburu bakoitzean.

Gure bizitzen gehiegizko artifizialitate honek, bestalde, **naturara bueltatzeko joerak** areagotzen ditu. Gero eta indar handiagoz gainera, zeren, apurka apurka, berezko gauzak desagertzen doaz. Ingurugiroa gero eta kutsatuago dagoen garai honetan, naturarekin harreman zuzenean bizitzeko gero eta gogo handiagoak agertzen zaizkigu, eta gauza naturalak jan eta erabiltzeko nahiak areagotzen dira. Eta merkatuak beharri-zan hau erabili eta negozio bihurtzeko gaitasuna izan du. Alde batetik, toki paradisiakoetara joateko, turismoa egiteko aukera tentagarriak eskaintzen dizkigute (bidai zoragarriak, aparteko landetxeak...). Bestetik, naturara bueltatzeko gaituzten produktu biodegradagarriak, birziklatuak eta naturalak saltzen dizkigute behar bezala hiritarrak izateko.

Zientzia da gaur egun mitifikatu den beste beharrizan bat. Bere izenean egin diren apurketa eta suntsiketa guztiei egindako kritikek, ezin izan dute jendeak berarekiko duen mirespena deusestu. Ondorioz, dena da zientifikoki frogatua, zientifikoki ziurtatua edo zientifikoki egina.

Etorkizuna mundu globalizatu honen beste beharrizan garrantzitsua da. Gerogintzarekiko obsesio batean bizi gara. Eta aurreko beharrizanak bezala, honek ere etekinak ateratzeko balio dio ekonomia neo-liberalari. Egiaz, behin eta berriz etorkizunean pentsatu beharra dagoela adierazteak, hau da, gertatu daitezkeen ezbeharrekiko babestuta egotearen garrantziak, pentsio planak, aseguroak eta antzerako zerbitzuak saltzen laguntzen du.

Alde egiteko, ebasio beharra ere dugu. Hain zuzen ere, gure kontsumo gizarteak gehien bultzatzen duen joera da. Eta honek barrurako joera izugarria dakar, norbere txokotxoan izku-

tatzeko joera narzisista, indibidualista eta insolidarioa; eta, paradoxikoki, baita turismoaren gurpil zoroan murgiltzeko joera ere. Izan ere, turismoa da gaur eguneko gizartearen eskape berria.

Ebasio behar hori drogen erabilpenaren bultzatzaile handienetarikoa dela esan daiteke ere. Gogoangarria da, EAEko 15 eta 24 urte bitarteko gazteetako herenek baino gehiagok tabakoa erretzen duela, eta %40k baino gehiagok droga ilegalen bat hartu duela noizbait, eta kasu gehienetan marihuana izan dela. Bestalde, %3,4k egunero erretzen ditu porroak eta %5,1ek astean behin baino gehiagotan. Orobat, %11k hartu du speed edo anfetamina eta %4k estasi-a probatu du.

3. Euskaldunen baloreak XXI. mendearen atarian

Ronald Inglehat-ek *Mendebaldeko herrialdeetan bizi diren biztanleen baloreak ongizate materiala eta ziurtasun fisikoari garrantzia ematetik, bizi-kalitatea azpimarratzera pasatzen joan direla* esaten zuen 1977 urtean; hau da, balore materialistetatik postmaterialistetarako jauzia egin dutela. Ondorioz, gai politiko berriek garrantzia hartzeaz gain, era askotako gizarte mugimenduak indartzen joan dira azken urteotan. Herri, lantegi eta, orokorrean, politika gaiekin loturiko erabakiak harterakoan gizakien partehartzea handitzearen nahia, gizarte gizatiarrago eta baketsuagoetan bizitzeko gogoia, garapen eutsigarria lortu nahi izatea edota herrialde txiroen garapena ahalbidetzea, ideologia postmaterialista honen adierazle argienak izango lirake.

Euskal Herrian ere eman da postmaterialismorako jauzi hau. Besteak beste, barnerako joerek, erlijioatasun esperientzialaren indartzeak, familia, lagun eta aisialdiaren garrantziak, berezko gauzak nahi izateak eta naturara bueltatzeko joerek Euskal Herria, mendebaldeko gizarte gehienak bezala, postmaterialismora hurbiltzen dagoela erakusten digute. Soldaduzkarekiko insumisioak euskal gazteen artean hain indar handia izatea (Euskal Herrian munduko insumisio kopururik handie-

netarikoak daudela ez ahaztu) edota gero eta gazte gehiagok Gobernu Kanpoko Erakunde eta gizarte mugimendu berrietan (ekologistak, hirugarren munduarekiko elkartasun taldeak, presoen aldeko plataformak, bake taldeak...) partehartzea ere, postmaterialismo horren adibide argiak lirateke.

Paradoxikoki, balore materialista eta indibidualistak ere indartsu daude Euskal Herrian. Postmaterialismorako jauzia egin badugu ere, duintasunezko bizitza bat izateko gauzak edukitzea nahitaezkoa dela sinestu dugu. Arlo materialean arrakastarik lortzen ez den heinean bizitzan arrakastarik ez dagoenaren ikuspuntua gero eta hedatuago dago gure artean. Eta joera honen ondorio zuzenena da gizarte kontsumista sortzen ari garela; gauza guztiak ikuspuntu ekonomikotik baloratzeko, gizakia kontsumitutako produktuen kopuru eta kalitatearen arabera neurtzeko joera duena.

Materialismoarekin batera indibidualismoa da gure gizarte honen beste berezitasun garrantzitsua. Gure gizarte honek bizitzeko era atomizatu bat ekarri digu. Izan ere, masifikazio egoera batetan bizi gara (jende pila bizi den etxeak, jende askorentzako garraio zerbitzuak...) baina, era berean, giza harremanak gero eta zailagoak dira. Gero eta bakardade handiagoa duen gizartea datorkigu.

Testuinguru honetan, gauzek izugarritzko garrantzia hartzen ari dira; hain zuzen ere, besteekin eduki ezin ditzakegun harremanen ordezkotzako bihurtu direlako. Era berean, telebista edota Internet bezalako komunikabideek ere gero eta gehiago erabiltzen dira gure harreman beharrezkoak asetzeko, nahiz eta, paradoxikoki, giza harremanen galera bultzatzen dutenak izan. Hau da, komunikabideak eta teknologia berriak harremanak ahalbidetzen dituzten *besteak* bihurtu dira, nahiz eta giza harremanen oztopatzaile garrantzitsuenak izan.

Erabilitako bibliografia

- Castells, M. (1994): *Las tecnópolis del mundo*. Alianza, Madrid.
- CASTELLS, M., *La ciudad informacional*. Madrid. 1995 (Alianza).
- CASTELLS, M., *La era de la información*, 3 vols. Madrid, 1996-1997. (Alianza)
- ECHEVERRIA, J., *Telepolis*. Barcelona, 1994. (Destino).
- ECHEVERRIA, J., *Cosmopolitas domésticos*. Barcelona, 1995. (Editorial Anagrama).
- ECHEVERRIA, J. (1999): *Los señores del aire: Telépolis y el Tercer Entorno*. Destino, Barcelona.
- ELZO, J., *Las nuevas dimensiones de lo religioso*, in ELZO, J. (Zuzendaria), *Los valores en la Comunidad Autónoma del País Vasco y Navarra. Su evolución en los años 1990-1995*. Eusko - Jaurlaritza, Vitoria-Gasteiz, 1996.
- ELZO, J., *El dato religioso*, in Elzo, J. (Zuzendaria), *Euskal Herria en la Encuesta Europea de Valores*. Deiker, Bilbao, 1992.
- EMAKUNDE, *Cifras sobre la situación de las mujeres y los hombres en Euskadi*. Emakunde, Vitoria-Gasteiz, 1999.
- *Euskal Herrian 10.000tik gora sektakide daudela uste da*, Egunkaria, 1999-7-7.
- GABINETE DE PROSPECCIONES SOCIOLOGICAS DEL GOBIERNO VASCO, *Sociometro Vasco 1998*. Eusko Jaurlaritza, Vitoria-Gasteiz, 1998.
- GABINETE DE PROSPECCIONES SOCIOLOGICAS DEL GOBIERNO VASCO, *Retratos de Juventud*. Eusko Jaurlaritza, Vitoria-Gasteiz, 1998.
- INGLEHART, R., *The Silent Revolution: Changing values and political styles among western publics*. (1997).
- JUARISTI, P., *Ondasunetik Harremanak Justo Mokoroaren Repertorio de Locuciones del Habla Popular Vasca esaera bilduman*. Colección Tesis Doctorales, Deusto. 1995.
- JUARISTI, P., *Erljioaren egoera Euskal Herrian: zenbait datu*, KAR-MEL 2000-2, 68-80.
- JUARISTI, P., *Zer gertatzen ari da Euskal Herriko biztanlegoarekin?*, KAR-MEL 2000-3, 41-51.

Patxi Juaristi